

राज्य माहिती संचयिका

प्रचालन, संनियंत्रण, माहितीचे आदान प्रदान व
अनुषंगिक कार्ये यासंदर्भात कार्यपद्धती विहीत
करणेबाबत.

महाराष्ट्र शासन

नियोजन विभाग

शासन निर्णय क्रमांक: रामासं-२०१३/प्र.क्र.२२७/का-१४१७

नियोजन विभाग,

मंत्रालय, मुंबई-४०० ०३२

तारीख: ७ जून, २०१४

प्रस्तावना :

शासनाच्या धोरणात्मक व प्रशासकीय निर्णय प्रक्रियेकरिता तसेच राबविलेल्या योजना/कार्यक्रमांचा आढावा, पुनर्विलोकन यासाठी विविध विभागांद्वारे विविध स्तरावर सांख्यिकी माहिती व आकडेवारी गोळा केली जाते व त्या आधारे निर्णय घेतला जातो. परिणामी या आकडेवारीस / माहितीस अनन्यसाधारण महत्व आहे. शासनाच्या धोरणात्मक निर्णयांचा दूरगामी परिणाम लक्षात घेता या पायाभूत सांख्यिकी माहितीमध्ये एकसूत्रीपणा, अद्ययावतता व वस्तुनिष्ठता असणे अत्यंत आवश्यक ठरते. याचबरोबर शासनाने केलेली विकास कार्ये व लोकाभिमुख योजनांची प्रगती याच सांख्यिकी माहितीद्वारे जनसामान्यांपर्यंत पोचविणे शक्य होते. तसेच प्रशासकीय विभागांना त्यांच्या योजना /कार्यक्रम अधिकाधिक परिणामकारकपणे राबविण्यासाठी व माहितीचे विश्लेषण, क्षमतावृद्धी आणि मूल्यमापनाच्यादृष्टीने देखील संकलित होणारी माहिती उपयुक्त ठरते. विशेषतः माहिती बाबीच्या चाळणीवर आधारीत (Query Based) अहवाल अत्यंत उपयुक्त ठरतो. यादृष्टीने जनसामान्यांपासून शासनाच्या विविध स्तरावर अधिकृत, जास्तीत जास्त अचूक व अद्ययावत सांख्यिकी माहिती धोरणात्मक निर्णयासाठी उपलब्ध व्हावी यास्तव तसेच संशोधक, विद्यार्थी व सर्व सामान्य जनतेसाठी उपयुक्त अशी माहिती तंत्रज्ञानावर आधारीत एक सर्वसमावेशक संचयिका निर्माण करण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती.

शासन निर्णय:

या संदर्भात शासनाने पुढीलप्रमाणे निर्णय घेतला आहे.

(१) शासनाच्या सर्व विभागांशी संबंधित एकसूत्र, अचूक व अद्ययावत सांख्यिकी माहिती एकत्रितरित्या उपलब्ध व्हावी म्हणून “राज्य माहिती संचयिका” निर्माण करण्यात यावी.

(२) ही संचयिका <http://mahasdb.maharashtra.gov.in> या संगणक संकेतस्थळावर उपलब्ध असेल.

(३) दि.१ ऑगस्ट, २०१४ पासून शासनाच्या धोरणात्मक, प्रशासकीय निर्णयार्थ तसेच विकास योजनांचा आढावा, पुनर्विलोकन, मूल्यमापन यासाठी केवळ या संचयिकेतील माहिती अधिकृत माहिती म्हणून समजण्यात यावी.

(४) संचयिकेचे संनियंत्रण व प्रचालन शासनाच्या अर्थ व सांख्यिकी संचालनालयाच्या अधीनस्त राहिल व सदर संचालनालय या संदर्भात शासनाच्या सर्व विभागांचे समन्वयक म्हणून काम पाहिल व संचयिकेचे कामकाज आणि तांत्रिक बाजू सुरळीतपणे पार पाडण्यास जबाबदार राहिल.

(५) राज्य माहिती संचयिका हा माहितीसाठी एकच अधिकृत स्रोत गृहित धरण्यात येईल.

(६) राज्य माहिती संचयिकेत समाविष्ट प्रशासकीय विभागांच्या माहितीबाबत माहितीची मालकी (Ownership) ही संबंधित प्रशासकीय विभागाची असेल व त्या संदर्भात उपस्थित होणाऱ्या बाबीबाबत संबंधित विभाग उत्तरदायी असतील.

(७) उपरोक्त संचयिकेचे प्रचालन, संनियंत्रण व अनुषंगिक बाबींसाठी पुढील परिच्छेदात नमूद केल्याप्रमाणे कार्यपद्धती अनुसरण्यात यावी.

२. संचयिकेमध्ये माहितीची नोंद करणे (Uploading of information)

२.१ संचयिकेमध्ये माहितीची नोंद करण्याची तसेच माहितीची उपलब्धता, वैधता व कालमर्यादा आदिबाबतची जबाबदारी संबंधित प्रशासकीय विभागाची राहिल. यासाठी विभागांनी कृती आराखडा तयार करावा.

२.२ माहितीचे स्वरूप निश्चितीसाठी संबंधित प्रशासकीय विभागांनी प्रपत्रे अंतिम करावीत. त्यासाठी त्या त्या विभागाने नियुक्त केलेल्या नोडल ऑफीसर यांनी ही कार्यवाही अर्थ व सांख्यिकी संचालनालयाच्या सहकार्याने करावी.

२.३ संचयिकेमध्ये माहितीची नोंद करण्यासाठी स्तर (जसे प्रशासकीय विभाग, विभाग प्रमुख वा जिल्हा) व अधिकारी संबंधित प्रशासकीय विभागाने निश्चित करावे.

२.४ माहितीची नोंद (Data Entry) व माहितीची अधिकृतता (Validation) प्रमाणित करण्यासाठी त्याचप्रमाणे व्याख्या, एकक, कालमर्यादा प्रशासकीय विभागाने निश्चित कराव्यात.

२.५ प्राधिकृत व्यक्तींनी /कार्यालयांनी संचयिकेमध्ये नोंदविलेली माहिती ही संबंधित विभागाच्या सचिवांच्या मान्यतेने नोंदविल्याचे समजण्यात येईल.

३. माहिती अद्ययावत (Updation) करणे :-

३.१ संचयिकेमध्ये नोंदविलेली माहिती कालबाह्य ठरु नये म्हणून माहिती नियतकालिकरित्या अद्ययावत करण्याची जबाबदारी संबंधित प्रशासकीय विभागाची व संबंधित नोडल अधिकारी यांची असेल.

३.२ नियतकालिकरित्या माहिती अद्ययावत करण्यासाठीची वारंवारिता संबंधित प्रशासकीय विभागाने निश्चित करुन अंतिम प्रपत्रामध्ये तसा उल्लेख करावा.

३.३ माहिती त्या विभागाने ज्या वारंवारितेसाठी निश्चित केलेली आहे त्यानुसार संदर्भ कालावधी पूर्ण झाल्यानंतर खालीलप्रमाणे विहित कालावधीत माहिती अद्यावत करण्यात यावी.

वारंवारिता	माहिती नोंद करण्याचा कालावधी
दैनिक	संदर्भ दिवसाच्या दुसऱ्या दिवसाच्या अखेरपर्यंत
साप्ताहिक	संदर्भ सप्ताहानंतर दोन दिवस
पाक्षिक	संदर्भ पाक्षिक समाप्तीनंतर पाच दिवस
मासिक	संदर्भ महिना समाप्तीनंतर सात दिवसाच्या आत
त्रैमासिक	संदर्भ त्रैमासिक समाप्तीनंतर दोन आठवड्यांच्या आत
सहामाही	संदर्भ सहामाही समाप्तीनंतर एक महिन्याच्या आत
वार्षिक	संदर्भ वर्ष समाप्तीनंतर दोन महिन्यांच्या आत
पंचवार्षिक	संदर्भ पंचवार्षिक समाप्तीनंतर सहा महिन्यांच्या आत
दशवार्षिक	संदर्भ दशक समाप्तीनंतर सहा महिन्यांच्या आत

३.४. ज्या प्रशासकीय विभागांचे वेब आधारीत माहिती नोंदणी - प्रपत्रे (Input Format) विकसित करण्यात आली आहेत, त्यांनी त्याची चाचणी करून आकडेवारी संस्करणाचा ओघ (Data Process Flow) अर्थ व सांख्यिकी संचालनालयाच्या मदतीने निश्चित करावा. तसेच माहिती अद्यावतीकरणाच्या उपरोक्त वारंवारितेनुसार माहिती नोंद करण्याचा कालावधी निश्चित करून कोणत्याही परिस्थितीत दि.१५ जून, २०१४ पूर्वी माहिती अद्यावतीकरणाची कार्यवाही प्राथम्याने पूर्ण करावी.

४. माहितीची उपलब्धता :- (Access to information)

माहिती संचयिकेतील कोणती माहिती जनतेच्या वापरास खुली राहिल याची निश्चिती संबंधित विभागाने करावी. माहिती संचयिकेतील सर्व माहिती शासकीय कार्यालयांना उपलब्ध राहिल. त्यासाठी सर्व विभागांनी त्यांच्या अधिनस्त कार्यालयांसाठी लॉगीन व पासवर्ड उपलब्ध करून देण्यासाठी आवश्यक ते मॉड्यूल अर्थ व सांख्यिकी संचालनालयाने उपलब्ध करून द्यावे.

५. कार्यवाही अपूर्ण असलेले विभाग :

ज्या प्रशासकीय विभागांचे Input/Output Format अद्याप तयार झालेले नाहीत, त्या विभागांशी संबंधित नोडल अधिकाऱ्यांनी अर्थ व सांख्यिकी संचालनालयाशी संपर्क साधून अपूर्ण/प्रलंबित आवश्यक कार्यवाही कोणत्याही परिस्थितीत दि. १५ जुलै, २०१४ पर्यंत निश्चितपणे पूर्ण करावी.

६. अडचणींचे निराकरण :

राज्य माहिती संचयिकेच्या प्रचालनात प्रत्यक्ष वापराचे वेळी माहिती विषयक अथवा तांत्रिक अडचणी आल्यास संचालक, अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय हे आवश्यकतेनुसार माहिती

तंत्रज्ञान विभागाच्या सल्यानुसार व सहकार्याने संबंधित विभागांनी नियुक्त केलेल्या नोडल अधिकाऱ्यांनी निदर्शनास आणलेल्या अडचणी / त्रुटी दूर करतील.

७. इलेक्ट्रॉनिक माहितीचे स्थलांतरण :

७.१ ज्या विभागाचे स्वतंत्र ई-गव्हर्नन्स / एमआयएस प्रकल्प कार्यान्वित आहेत अशा विभागांना प्रकल्पाद्वारे गोळा होणारी आकडेवारी नियमितपणे राज्य माहिती संचयिकेत समाविष्ट करणे बंधनकारक राहिल. संपूर्ण संगणकीकृत विभागांनी त्यांच्या सर्व्हरवरील डेटा राज्य माहिती संचयिकेच्या सर्व्हरवर नियमित रित्या स्थलांतर (Transfer) करण्याबाबतची कार्यपद्धती १५ जुलै, २०१४ पूर्वी निश्चित करावी. सर्व साधारणपणे ई-गव्हर्नन्स प्रकल्पाद्वारे प्राथमिक स्वरूपाची (Primary Levels) माहिती गोळा होत असते. माहितीची देवाण-घेवाण सुलभतेने होण्याच्या दृष्टीने सामायिक संकेतांक (Common Master Code) चा वापर करणे आवश्यक आहे. जसे की, जनगणना २०११ मध्ये वापरण्यात आलेले गांव, शहर इत्यादींचे संकेतांक, योजना खर्चाबाबत CRC आणि योजना संकेतांक इत्यादी. अशा प्रकारचे संकेतांक विभागांनी न वापरल्यास त्याबाबत अर्थ व सांख्यिकी संचालनालयाशी विभागांनी संपर्क साधून त्यांची Mapping File तयार करावी. हा शासन निर्णय निर्गमित झाल्याच्या दिनांकापासून विभागांद्वारे वापरण्यात यावयाची संकेतांक अर्थ व सांख्यिकी संचालनालयाशी विचार विनिमय करून निश्चित करावे. तसेच विभागांनी त्यांच्या संगणकीय प्रकल्पांमध्ये भारत सरकारच्या ई-गव्हर्नन्स मेटा डेटा प्रमाणकांचा (Metadata and Data Standards [MDDS] - <https://egovstandards.gov.in>) अंतर्भाव केला असल्याची खात्री करावी. प्रकल्पांची आखणी करतांना या नुसार प्रमाणकांचा वापर केलेला नसल्यास त्यानुसार आवश्यक त्या सुधारणा ई-गव्हर्नन्स प्रकल्पात करण्यात याव्या. या संदर्भात माहिती तंत्रज्ञान संचालनालय संबंधित विभागांना आवश्यक ती तांत्रिक मदत पुरविल.

७.२ राज्य माहिती संचयिकेबाबत उद्भवणाऱ्या तांत्रिक अडचणी जसे सर्व्हर स्पेस, नेटवर्कींग, सुरक्षितता इत्यादी बाबी तसेच विभागांच्या संगणकीकरण प्रकल्पांचा डेटा स्थलांतरणाबाबत माहिती तंत्रज्ञान संचालनालय, अर्थ व सांख्यिकी संचालनालयास मार्गदर्शन व सहकार्य करेल.

८. जिल्हा स्तरावरील कार्यवाहीबाबत :

अर्थ व सांख्यिकी संचालनालयाच्या अधिपत्याखालील जिल्हा सांख्यिकी कार्यालयामार्फत बहुतांश माहितीचे संकलन होते. तसेच जिल्हा नियोजनासाठी आर्थिक व सामाजिक माहितीची आवश्यकता असते, तेव्हा जिल्हा स्तरावर माहिती व्यवस्थापनाचे काम जिल्हा सांख्यिकी अधिकारी करतील. जिल्हा स्तरावर क्षेत्रीय कार्यालयांशी समन्वयाची जबाबदारी जिल्हा नियोजन अधिकारी पार पाडतील. जिल्हाधिकाऱ्यांनी मासिक बैठकीमध्ये राज्य माहिती संचयिकेच्या जिल्हा स्तरावरील कामाचा आढावा घ्यावा.

९. कार्यवाही संदर्भातील मार्गदर्शक सूचना :

सदर शासन निर्णयातील कार्यवाही संबंधीच्या बाबींबाबत सविस्तर मार्गदर्शक सूचना संचालक, अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय यांनी सर्व प्रशासकीय विभागांना द्याव्यात. तसेच

आवश्यकतेनुसार प्रशासकीय विभागांच्या नोडल अधिकाऱ्यांसाठी व विभागीय, जिल्हास्तरीय अधिकाऱ्यांसाठी कार्यशाळांचे आयोजन करावे. तसेच संचालक, अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय यांनी राज्य माहिती संचयिकेच्या कार्यवाहीबाबतचा प्रगती अहवाल दरमहा शासनास पाठवावा.

सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संकेतांक २०१४०६०७१५४७०१२६१६ असा आहे. हा आदेश डिजिटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने.

ज.स.सहारिया

मुख्य सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रत,

- १) मा.मुख्यमंत्री यांचे सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
- २) मा.उपमुख्यमंत्री यांचे सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
- ३) मा.राज्यमंत्री (नियोजन) यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
- ४) सर्व सन्माननीय विधान परिषद /विधानसभा /संसद सदस्य, महाराष्ट्र राज्य.
- ५) अपर मुख्य सचिव /प्रधान सचिव /सचिव, सर्व मंत्रालयीन प्रशासकीय विभाग.
- ६) प्रधान सचिव, माहिती तंत्रज्ञान (सामान्य प्रशासन विभाग), मंत्रालय, मुंबई.
- ७) विभागीय आयुक्त (सर्व)
- ८) जिल्हाधिकारी (सर्व)
- ९) संचालक, अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, मुंबई.
- १०) संचालक, महाराष्ट्र सुदूर संवेदन उपयोजन केंद्र, नागपूर.
- ११) सर्व सह सचिव / उप सचिव, नियोजन विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
- १२) सहसंचालक, अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, प्रादेशिक कार्यालय (सर्व)
- १३) जिल्हा नियोजन अधिकारी, जिल्हा नियोजन समिती, जिल्हाधिकारी कार्यालय (सर्व)
- १४) जिल्हा सांख्यिकी अधिकारी (सर्व)
- १५) मंत्रालयीन सर्व प्रशासकीय विभाग.
- १६) सर्व प्रशासकीय विभागांचे संबंधित नोडल अधिकारी (अर्थ व सांख्यिकी संचालनालया मार्फत)
- १७) निवड नस्ती, कार्यासन-१४१७